

१९०७ वर्षे अंतराले जीवन
जीवनास फ्रेशारो पाहा रहा

CSN 223

साक्षम समाजाचे विविध विषयांचे विमुद्द

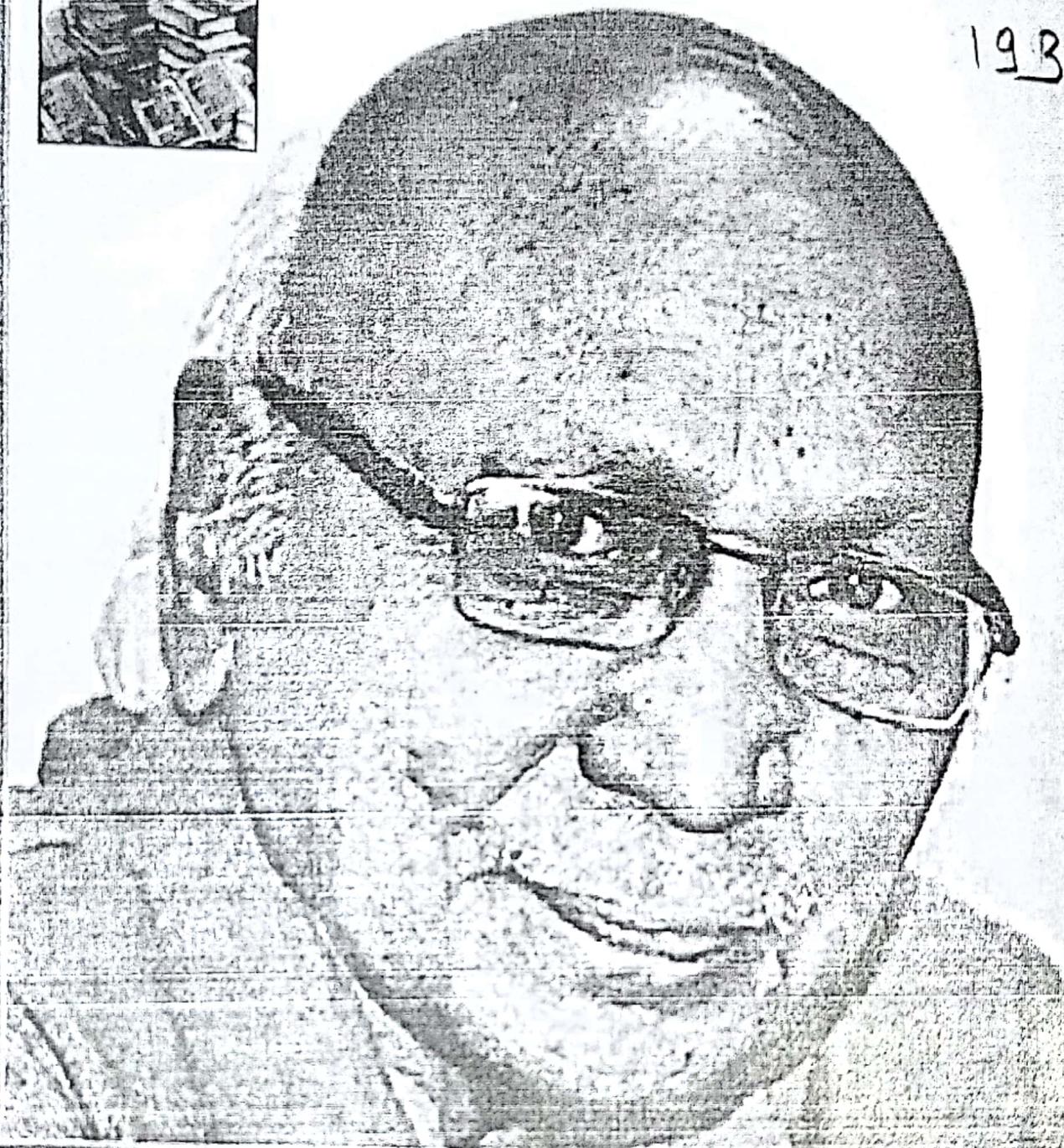
SAKEBAM SAMAJASHA

साक्षम समाजी

विविध विषयांचे विमुद्द

193

संस्थित गणपती डॉ. गणपती पान्हाळे यांना शतमाण आल्याची
(दत्ता लेखन १९०७ फ्रेशन १९०७ याचा वर्ष)

विताण शेष : मुंगे, नवर, नाशिक, मुंशी, ठाणे, दिल्ली, इलाहाबाद, बडोदा, इंदौर, कोल्हापूर, सातारा, सांगली, कन्हाड, सातापूर, लातूर, पत्तमगी, जालना, औरंगाबाद, नाशिक, अमरावती, नांदेड, जळगाव, मुंबई, नंदुरवार, बंद्रूर, यांदिरोली, वारिस, घंडारा, दर्धा, रायगढ, मिंपुट्टी, वेळाव, कनाटक, गोदा, दाराजाती

अंतर्गत

१) घ्येयनिहा आणि संघर्ष हात्य जीवनप्रवास	स्मृतिशेष डॉ. गंगाधर पानतावणे ६
२) थोडी सावली, थोडं ऊन :	डॉ. नाणानाथ कर्णतामळे १३
जीयनाशी बांधिलकी मानणारी कविता	
३) प्रबोधन आणि परिवर्तन घळवळीतील	डॉ. नितीन करमळकर १६
एक अग्रगण्य नाव : संत गाडगेबाबा	
४) भारतीय नाटक आणि नाटककार	प्रेमानंद गन्जी १७
५) स्मृतिशेष डॉ. गंगाधर पानतावणे यांचे शैक्षणिक लेखन	प्राचार्य. डॉ. नीलकंठ शेरे २२
६) स्मृतिशेष डॉ. गंगाधर पानतावणे यांची मुलाखत	प्रा. डॉ. शैलेश त्रिपुरवन ३१
७) भाषाभ्यासाची उपयोजित क्षेत्रे	प्रा. डॉ. संजय नगलकर ३४
८) आई	प्रा. डॉ. किर्ती मुळीक ३८
९) यशवंततराव घळहाण यांचे शैक्षणिक विचार व कार्य	प्रा. डॉ. नानासाहेब पवार ५१
१०) समकालीन प्रश्नांना मिडणारी समर्थ विद्रोही कविता 'याताहतीची केफियत'	प्रा. डॉ. विद्याधर बन्सोळ ५९
११) श्री. कृ. कोलहटकारांचे टीका-विचार	प्रा. डॉ. अशोक शिंदे ६२
१२) भारतीय भाषांमधील अनुवादीत कविता	प्रा. विद्या सुवे घोरसे ६४
१३) अहिराणी बोलीतील निसर्गविषयक माधविश्व	प्रा. डॉ. योगिता पाटील ६७
१४) तृतीय सहस्रकारंभीच्या सांस्कृतिक पर्यावरणातील गोमंतकीय कथांचे स्वरूप	प्रा. विनय मडगांवकर ६९
१५) आनंद संप्रदायातील कर्म-विचार	सौ. गायत्री पंडित ७१
१६) पापणीआड पाणी इंदूमती जोँधले	रचना ७४
१७) गोमंतकीय लोकसाहित्य अभ्यासाच्या दिशा	प्रा. हेमंत अऱ्या ७५
१८) रॉप किणीकर यांचे व्यक्तिमत्त्व	प्रा. डॉ. कामिनी रणेशे ८२
१९) अनिल पाटील यांची कविता : एक याझमयीन दृष्टिकोन	संजय बोर्लडे ८५
२०) निरंजन घाटे यांचे विज्ञानसाहित्य	प्रा. डॉ. रवीद्वे शिंदे ८७

शब्दाली प्रकाशन पुणे अंतर्गत प्रकाशित होणारे सक्षम समीक्षा त्रैमासिक अशी पाठ्वा वर्णणी

मनी ऑफर/धनादेश/धनाकर्ष संपादक 'शब्दाली प्रकाशन' या नावाने किंवा मेल ट्रान्सफरने वर्गणी जमा करावयाची असल्याची 'बँक ऑफ महाराष्ट्र, कर्वनगर, पुणे' या शाखेत जमा करावी.

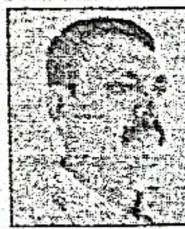
खाते संपादक : शब्दाली प्रकाशन, खाते क्र. 60058138435/IFCS Code - MAHB 0000970

वार्षिक वर्गणी : २५०/- (व्यक्ती), ३००/- (संस्था), पंचवार्षिक : १२५०/- (व्यक्ती), १५००/- (संस्था) टीप : पुढील अंकापासून वर्गणीत बदल होत आहे. - संपादक

जानेवारी-फेब्रुवारी-मार्च-२०१८ | ५

भाषाभ्यासाची उपयोजित क्षेत्रे

प्रा. डॉ. संजय नगरकर
मार्गदर्शक प्रमुख
प्रशिक्षण प्रमुख महिला
मार्गदर्शकालय, अमृतनगर,
मोर्होल : १०६८५४७३७९

प्राचीन काळात भाषेचा
अभ्यास हा आदेशाभ्यासक
स्वरूपाचा होता. “शुद्ध
बोलणे व शुद्ध स्वरूपे
भाषा” असे मानून तिचा
नियावरकसंघ अव्याप्तानुदू
रचनेवर काढाव होता.
आधुनिक काळात भाषा
शुद्धजूने विषयीचा आग्रह भाषेच्या अभ्यासाकांनी नाकारला व
त्यातूनच ‘आधुनिक भाषाविज्ञान’ ही अभ्यासशाखा उदयास आली. विरावे शतक हे
‘भाषाविज्ञानाचे’ शतक म्हणून ओळखले जाते. अर्थात भाषेच्या पारंपरिक अभ्यासात ‘पाणिनी’
ने वर्णाभ्यासक पद्धती अभ्यास करण्याची दृष्टे माझून एक एकरे आधुनिक भाषाविज्ञानकांना
स्थिरितच केले आहे.

श्रद्धाभास रस्तेच व संकल्पना : मानवी जीवनाच्या सर्वेच क्षेत्रांना ज्ञानू राहिलेला
व दार्शनिक, तत्त्वज्ञानी, कलाशीयांसांक, वैद्यकीयांनी, आधुनिक समीक्षक व भाषाभ्यासांक या
सर्वांन्या अंकर्वैण्डाचा मुख्य विषय म्हणजे ‘भाषा’ होय. ती विखित स्वरूपाची असे वा
मौखिक स्वरूपाची असी तिचा जाणीवर्पूर्वक अभ्यास करण्याच्या प्रेरणेतून अनेक भाषाभ्यास
क्षेत्रे उदयाता आली. ‘पाणिनी’पासून ‘शोस्यू’पैरी अनेक अभ्यासाकांनी सर्वव्यापी अशा
प्रारेच्या अभ्यासाची लांडामणी केली. या दोहोकडून प्रेरणा घेऊन अनेक भाषाविज्ञानिक
दिच्या अभ्यासात मौलिक भरा घातीत आले.

श्रद्धाभास काळात भाषेचा अभ्यास हा आदेशाभ्यासक स्वरूपाचा होता. “शुद्ध बोलणे व शुद्ध
लिहणे म्हणजे भाषा” असे मानून तिचा नियमवरच्येत, व्याकरणशुद्ध रचनेवर काढाव
होता. आधुनिक काळात भाषा शुद्धशुद्ध विषयीचा आग्रह भाषेच्या अभ्यासाकांनी नाकारला व
त्यातूनच ‘आधुनिक भाषाविज्ञान’ ही अभ्यासशाखा उदयास आली. विरावे शतक हे
‘भाषाविज्ञानाचे’ शतक म्हणून ओळखले जाते. अर्थात भाषेच्या पारंपरिक अभ्यासात ‘पाणिनी’
ने वर्णाभ्यासक पद्धती अभ्यास करण्याची दृष्टे माझून एक एकरे आधुनिक भाषाविज्ञानकांना
स्थिरितच केले आहे.

दैदूर्घनिक भाषाविज्ञान : ‘भाषा ही स्वातंत्र व स्वयंपूर्ण गव्हना असते असे मानून खास
दिच्याची संबंधित प्रश्नांचा अभ्यास करणे म्हणजे दैदूर्घनिक भाषाविज्ञान होय.’ पाणिनीक
अभ्यासात भाषेचा फक्त एक साधन म्हणूनच अभ्यास केला जाई. “तत्त्वज्ञान, तर्कशास्त्र,
घर्षणशास्त्र, इतिहास, यांसाऱ्याचा इतर सोर्तांतील संसाधा सोडविलेना अभ्यासक जाणी वेळा
भाषिक प्रश्नाशी येऊन ठेपत व स्वातून भाषेचा अभ्यास सुरु होई.” असा हा बाष्य हेतूनी
प्रेरित अभ्यास साधनवादी स्वरूपाचा होता. त्याचा इताचा व्याकरण लेखावरीही झाला.
त्याच्याले पाणिनीक व्याकरणात काही त्रुटी निर्माण झालेल्या दिसतात.

भाषेचा एक स्वतंत्र व स्वयंपूर्ण गव्हना असते यांना त्याविज्ञानी सिद्धांत मांडणे ही आधुनिक
भाषाविज्ञानाची प्रगुण शून्यका आहे. प्रसिद्ध स्वीकृत भाषाविज्ञानिक केंद्रांनी दोस्र्यांना हा या
शून्यिकेचा बनक. तिची अंतर्गत रचना हे या अभ्यासाचे दोन, या संस्कृतेचा विविध पातळ्यांवर
शोध घेण, त्याविज्ञानी सिद्धांत मांडणे हा या अभ्यासाता हेतू, त्यामुळे या अभ्यासाता
‘सैद्धांतिक किंवा तात्कालिक भाषाविज्ञान’ म्हटले जाते.

उपयोजित भाषाविज्ञान : सैद्धांतिक भाषाविज्ञानाचे मंडलेले सिद्धांत व निष्कर्षाचा
दावर किंवा उपयोजन साहित्य-भाषादि क्षेत्रांमध्ये करणे किंवा क्रमा करता येऊ शकले याचा
शोध घेणे म्हणजे ‘उपयोजित भाषाविज्ञान’ होय.

रोमान वाकोवसन या भाषा यैज्ञनिकाने भाषेच्या कार्यविलक्षण शीर्षांसेकरी आत्माविकार,
निर्देश करणे, सौदर्यनिर्मिती, संदेशाव, विहृत्यवस्था, श्रोत्यांवरील परिणाम अशी अनेक कांवे
प्रतिवादन केलेली आहेत. स्थावरूप भाषेच्या अभ्यासाता विशेषत: उपयोजित भाषाविज्ञानाता
अधिक महत्त्व प्राप्त झालेले आज दिसते. काण उपयोजित भाषाविज्ञानात भाषाभ्यासन,
साहित्याभ्यास, भाषा विकृती विकित्सा, भाषांतर, कोशनिर्मिती, मार्हिती व संशोधन तंत्रज्ञान,
शीर्षांसेकरी अशी विविध उपयोजन केले खुली झालेली दिसतात.

भाषेची वापरक्षेत्रे / स्पॉषेटेन्स (domains) : ‘मानव हा जसा समाजील प्राणी आहे’
असे दृष्टस्ते जाते तसेच ‘भाषिक प्राणी आहे’ असे म्हणेही वस्तुव्यातीस घर्जू आहे. कावण, जागातील प्रत्येक प्राणी कोणीती ना कोणीती जावा वापरतोना दिसतो. तो या
भाषिक समाजात जन्माला येतो व लहानाचा मोठा होतो त्या भाषेतच व्यवहारिचिनिय करतो.
ती त्याची प्रथम भाषा किंवा मातृभाषा असते. त्याचा व्याकरण चीच्या व्यापर्यात किंवा ४४

निर्मितीशील असते. त्या भाषिक समाजात लहान मुळे हव्हाहू, आणणां
भाषा आमसात करीत जाते. तुंडुक, सपाज, विविध जातकोंवे,
शासकीय कार्यालये, धर्मसेवे, विधी, संग-उत्सव या निमित्ताने
माणसे कधी एक येतात. विवाहांने आदान-प्रदान करतात. ज्ञानसंसाधा या ज्ञानवित्तण करतात. आनंद दुष्कृत यादून येतात.
शासकीय व्यवहार होतो. अशा अनेक ठिकाणी मारेचा वापर
केला जाते. कधी आयल्या मनातील भावनांवा अविळकर वा
कलाविष्कार करण्यासाठी भाषा वापरली जाते. हे मारे होताना
भाषेचा प्रशासन एकांशात नसतो, तर दुव्हेरी असतो. ऐकांशात-^१
वाचणारा, त्याने दिलेली प्रतिक्रिया ही देवील त्या भाषा,
व्यवहारात अनुमत्य असते. या प्रयोक्त ठिकाणी वापरली जाणारी
भाषा एकच असली, ती लिंगमेंद, वय, नामे संबंधं, बोलणाराचा हेतू, विषय, ठिकाण या सर्वांचा परिणाम
तिच्यावर होत असते व प्रयोक्त ठिकाणी नी वेगळे रूप, अर्थ
धारण करते. उदा. ‘गाडावा!’ हे संदोषन कोणे-कोणाला-
कोठे वापरते यावरून त्याचे अनेक अर्थ निर्माण होतील.
‘आई-मुलाला- घरी म्हटल्यास’ ते प्रेमाचे प्रतीक असेल.,
‘शिक्षक- वर्गात- विद्यार्थ्यांत म्हटल्यास ते रागाचे प्रतीक
असेल.’ ‘पित्रामित्रांतील भांडण’, ‘आईविडिलांती भांडण’
किंवा ‘शाळेत शिक्षकांशी भांडण’ या ठिकाणी संदर्भानुसार
भांडावरचे विषय वेगळे असलील, भाषा-शब्द वेगळे असलील
याचाच अर्थ संदर्भानुसार भाषेचा वापर बदलतो. हे संदर्भ
म्हणजेच एक प्रकारची लापुसेटे (domain) होते. येचे अपाण
भाषेच्या ‘समाजलक्षी अभ्यासक्षेत्र’ प्रेषण करतो.

भाषाभ्यासाची उपयोजन जन क्षेत्रे : उपयोजित भाषाभ्यासातून भाषेच्या अंतर्गत संचलने विशेषण,
तिची भाषाजिक व भाषिक प्रणाली होते, याचा शोध येतो. या अभ्यासातून जीवांतील
पुढे येतात त्याचा उपयोजन सामाजिक, शैक्षणिक, व्याप-
विद्यार्थी, परामर्शदाता यांसाठी याचाचा व्याकरण लेखावरीही झाला.

वरील क्षेत्रांत प्रश्नांसंदर्भातील निर्णय शेवटी समाजाल
च्यावयाचे असतात. एकाद्या बहुमाविक समाजात एकच ‘संपके
भाषा’ असावी, की यांतील, शिक्षणाचे मार्यादा स्थान कोणत्याचा
भाषेचा चापर करावा? भाषाशिक्षण औपचारिक पद्धतीने याचे
विशेषण का? यासाठे प्रश्न सोडविलाना ही ‘भाषाभ्यास शाळा’ महत्त्वाची
रचना ठरते. प्रश्नांनीर्मिती, कोशाचना, पारिभाषिक संज्ञा, न्यायालयीन सामाजिक
कार्यकाळ भाषा, भाषावाच व्यवहार, साहित्य भाषेची विकित्सा,
वाक्यावच्या व त्यातील प्रटक, संरक्षितभाषा- ज्ञानभाषा, कार्यालयीन तंत्रज्ञान
भाषा या प्रक्रियांमध्ये उपयोजित भाषा विज्ञानातील त्यांची आणि
जाती व वेगळे विषयांना विवरित करतो.

मानवाच्या अभ्यासाची चा अवगत करक्काची निवृत्तिसेविसा चाहूत आहे. एकापेहा अधिक भाषा अवगत झाले हेच आजच्या जगत टिक्कन राहन प्रयत्नी कराण्यारे गमक इताले आहे. अशा वेळी प्रभाषा अवगतात करक्क त्यातु भाषांतराचा यांग अवलंबू ही मारी महिनीची-ज्ञानाची दैवाणपेक्षण करण्याची आवश्यकता निश्चय झाली आहे. साहित्याक्षेत्र, व्यापरातहिं, विज्ञान-तंत्रज्ञान, सामाजिक व सांस्कृतिक संशोधन अशा विशिष्ट हेतात आज 'भाषांत' आवश्यक ठरते आहे. परव्याप्त भाषेच्या अंतर्गत रचने'चा अव्याप्त करण्याच्या भाषाविज्ञानात भाषांतर केत्री अंतर्धू झाले आहे.

खवर पाहता 'एक भाषेतील विचार दुसऱ्या भाषेत व्यवत करणे म्हणजे भाषांतर होय.' असे म्हणत येहीत. येथे दोन मिळ भाषांमधील व्यवहार गृहीत आहे. पर्यायाने भाषांतर करणे गा किमान दोन माझांचे संबोधीण झाल असणे आहे. ठरते. या भाषेतू भाषांतर करावयाचे असते तिला 'खो / मूलभाषा' च ज्ञा भाषेत ते करावयाचे असते तिला 'लक्ष्य' भाषा म्हणतात. अशा वेळी भाषांतर करून दोनी भाषांची व्याकरणिक महिनी. सांस्कृतिक संदर्भ वौली विशेष अवगत असणे अवश्यक ठरते. समाज मूळ संटेचा वा, कल्य त्याच भाषेच्या भगिनीभाषेत न्यावयवाचे असेल, तर फरशा अडव्याची येत नाही. उदा. हिंदी, मराठी या दोनी स्वतंत्र भाषा असल्या, तीरी त्याची जननी एकद आहे. शिळां भाषातील संबोधीचा एकसंध पट त्या दोनीही लाभला आहे. व्याकरणिक रचनेवे नियम सारखेचे (कर्ता-कर्म-क्रियापद) आहेत. त्यामुळे भाषांतर प्रक्रिया विनासायान या पहेल, जवळ, 'रोहन क्रिकेट खेळतो' याचे हिंदी भाषांतर सहजतुपम पहेलीने 'रोहन क्रिकेट खेल रहा है' असे हाईल. याउलट इज्जी भाषांतर मात्र 'Rohan Play Cricket'. (कर्ता-क्रियापद-कर्म) असे होईल. शिळाय, नकाराती प्रव्याप्त, उपपदे वापरतात एखादा व्याकरणाचा सांस्कृतिक संदर्भ माहित नसल्यामुळे भाषांतर करताना गोळळ होऊन चुका होऊ शकतात. भाषाविज्ञानाच्या उपयोगान क्षेत्रात या सर्व बाबीचा विचार करून 'भाषांतर विद्या' विकसित करता येत. तसेच भाषांतराच्या केंद्रभाषाची 'अर्थ' ही संकल्पना असते. भाषांतरकरताचा भाषांतर करताना 'अर्थ' ने विकृतीकरण करणे योग्य नसते. खोत भाषा व कल्य भाषा. तील तो दुवा असतो. या संदर्भात रॅमायायोवेसन या देणे होय, म्हणजेच तिचे भाषांतर वा चिन्हांतरण करणे होय.'

याकृतीची भाषेतू येवेक्षके त्रुत असते. भाषाविज्ञानाचा माझाने आवश्यक नक्की कल्पकीयांचा वा क्रोहन्या संगत ऐक भक्तात.

३. कोशविनिपीती : भाषवी भाषा ही द्वितीय रक्कम असते त्यात (१) वार्गिकाद्वारे नियोग होण्याच्या असंख्य व्यक्तीपैकी काढी विशिष्ट घर्वर्चावत मूलभूत व्यक्ती मूलभूत स्वीकार हा परिला नसत (२) वा मर्यादित घर्वीची मानुकम व अर्थपूर्ण रचना वरणे हा दुसरा नसत होय. या महत्वाची गुणधर्मामुळे आणण मर्यादित घर्वीच्या माझाने अमर्यादीत संदेशाव्यवहार साधू शक्ती. उदा. 'न, आ, है, प' चा घर्वीची विशिष्ट नियमांमुळा खुल्लांची केल्यास त्यापासून 'आणि', 'पाणी' यांसाराली अर्थपूर्ण सादरुचे त्यार होतात. त्यातून त्या त्या भाषेतील शब्दाच्या साठी त्यार होतो. या शब्दांचीही संयोजनाची व अर्थपूर्ण जुल्ली रचन करून वारंवे त्यार होतात. भाषाविज्ञानात अशा या घर्वीपासून वाव्यापर्यंतत्वा संखेवेता, तिच्या अंतर्गत व्यवस्थेवा अभ्यास देला जातो. प्रत्येक भाषेचा स्वतंत्र असा शब्दाचीपी असतो. त्याची अंतर्गत व्यवस्था तावयाची पढून नक्की त्या भाषेचा शब्दाच्या त्यार करणे होय. अर्थात पांपारिक भाषाविज्ञानात 'शब्दांचे अर्थ सांगणे' हेच कोशाचे मुख्य कार्य मानले गेलेले आहे. शिळां अशा शब्दाच्यांची निर्मिती बहुगा साक्षर समाजात वा लेखन भाषेवेत होते असे दिग्दून येते. पांतु शब्दांच्या अर्थांबोरोबरच इतरीही काही महिनी मिळाली, शब्दकोशाचे कार्य व स्वरूप समजून घेण्याच्या प्रेरणेनून कोश विचार अधिक व्यापक होत आतो. कोशाचे अनेक प्रकार या प्रेरणेनून निर्माण झाले. त्यात ज्ञान कोश, असरकोश, परिभाषा कोश, संस्कृती कोश, चात्रिकोश, विश्वकोश यांसारख्या कोशांचा सामावेश होतो. अर्थात शब्दकोशेच्या या इतर कोशांचे कार्य काहिसे निन असते. व्यापक असते. शब्दकोशांना काही मर्यादा पडतात. त्यात 'अशिष्ट' शब्दांचा वापर करावा की नको? शब्दांची व्युत्पती सांगणे आमच्या एकातिक अभ्यासात कितपत संसूचितक आहे? यांसारख्या प्रश्नांची उत्तर पारंपारिक कोशविचार देत नाही. त्यामुळे भाषा वैज्ञानिकटृपूर्या 'शब्दकोशा'चे कार्य हे अधिक व्यापक मानावे लागेल. शब्दांचे अर्थ एथेण्याबोरबरच, भाषा स्वयंव्यवस्था, पदव्यवस्था, वायव्यव्याकरण, अर्थव्यवस्था यांचे नियम म्हणून त्यास अनुकूल असे प्रत्येक शब्दांचे वर्णन देणे अधिग्रेत आहे.

४. माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान : एकवितरी 'उक हे महिनी व तंत्रज्ञानाच्या विस्फोटाचे शक्त मानले लाई गांधीजी शंदेशन वा संज्ञापन व्यवहारात भाषेचा वापर एवजी वितरी

पाणापासून उडू शब्दाचीन आव्याप्ते ती फेळेली निमतात. अधुनिक संगणक प्रालीले, तर असिल प्रानव तंत्रज्ञानाची विस्फोटी फेळेले आहे. अणानेली भाषिक प्रालीला यांसारी विशिष्ट 'मैको उमाली' मिळू देत आहे. भाषेच्या उपोक्तव्यात एका नवीन व अधिक असा क्षेत्राची प्रदडली आहे. असा या माहिनी व तंत्रज्ञान तेज़ज्ञानाच्या मंकेत उपलब्धीना याचा वैज्ञानिकटृपूर्ये विचार होणे आवश्यक आहे. कोणत्याची तंत्रज्ञानात वापरमेत जाणो तज्ज्ञाप्रयोग हे परिभाषित, वैदिक धनकाने असतात. त्याच अधिकांशिक मूलभूत व्यापक धनकाने असतात. त्याकडे संप्राचार भाषाविज्ञानांच्या वैज्ञानिकोषात वापरातील आवश्यकता आहे.

५. वाक्यविकल्पाया : 'बोलीभाषा' किंवा 'सिद्धित भाषा' असा भाषेचा दोन पद्धतीने पापर आणण करतो. अर्थात मंदेशामधूनी हे भाषाव्यवहाराने अंतिम उद्दिष्ट असते. हे मंदेशार एका संरूप अर्थाच्या बोलण्यातून निव्वा जाण्यातून होते. तेवें पापेत वापरन्या जाणाना व नामकी मुद्यातून बाहेर ठेण्यात्या छातीचा विचार घर्वीनिपीती, उपराणस्वामे, उच्चारण अववाह, घर्वीपरिवर्तन, घर्वीचा विनियोग याचा अभ्यास कराली या शाया घटणे 'स्वनविज्ञान' किंवा 'व्यन्धनिवार' होय. आधुनिक भाषाविज्ञानात "स्वन-स्वविभ-पद-पटिम-शब्दवंश-अर्थ-उपवाक्य-याक्य" या आंतरस्तरीय रचनेवे विरलेण एककालिक पद्धतीने करणे महत्वाते यांनते गेले करणे. आहे. त्यातून चालवाची विकितस पद्धतीही उद्यास आली. पांपारिक भाषाविज्ञानात भाषाविज्ञान करताना करणे यांनेवै निमत व्याकरणिक क्षेत्रावार करणे होते याचा अभ्यास केला जाई. विशेषत: वैशिष्ट्ये भाषेकडे एका साधनवारी दूडीने पाहिले आई. शुद्ध करून वेळावेत विकितस पद्धतीही उद्यास आली. पांपारिक भाषाविज्ञानात भाषाविज्ञानात भाषेचे निमत व्याकरणिक क्षेत्रावार करणे होते याचा अभ्यास केला जाई. विशेषत: माहेकडे एका साधनवारी दूडीने पाहिले आई. शुद्ध करून वेळावेत व शुद्ध करून यांनुन सांगण्याचा लैलै होता. पांतु प्रत्येक मायाव्यवहार हा कोणत्याची निमताचे पात्तम न करतात होऊ शकतो असे दिग्दून. तेव्हा लेखन भाषेचेला बोलस्वाच्या 'तुम्ही जाणाया' भाषेता अधिक महत्व देण्यावर आवश्यक आहे. विशेषत: 'समाचारभाषाविज्ञान', 'मनोभाषाविज्ञान', 'वैतीरूपेक' यांसारख्या अभ्यासानाडा उद्यास आला. 'वाक्य' 'पंक्ती' ही एक संरूप व स्वायत रचना मास्टू तिच्या अंतर्गत व्यवस्थेचा सरदारी संरचनात्मक अभ्यास महत्वाचा मानला जातो. म्हणून भाषेचा

हांटिंग अभिजंद
अ. मुर्याव्यवस्था गणमुखी (लाई) यांना कैद्रिय हिंदी संस्कृताचा गंगा